

CAPTAIN FANTASTIC



Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI-COMENTARI

Ben Cash (una de les millors interpretacions de Viggo Mortensen) viu amb la seva dona i els seus sis fills als boscos del nord-oest dels Estats Units, aïllat de la societat i consagrat a l'ensenyament acadèmic i físic dels fills. Un entorn idíl·lic on la família no se sotmet ni al sistema educatiu tradicional, ni a la religió ni al govern corresponent. Es produeix, però, una tragèdia i la família ha d'abandonar el seu petit paradís.

Des dels primers moments ens identifiquem plenament amb els personatges de *Captain Fantastic*: des de l'idealista Ben Cash fins a cadascun dels seus extraordinaris fills i filles, però sentim una veritable angoixa ja que l'heroi de la raó en què s'ha convertit Ben pot perdre-ho tot davant les urpes de l'enemic, disfressades de normes de conducta i de pressió social.

El director Matt Ross articula una faula moral que representa una de les accions més subversives que poden plantejar-se avui: Educar els teus fills al marge de l'educació convencional, ensenyant-los tu mateix cultura, història, matemàtiques, filosofia, idiomes i política; supervivència física i intel·lectual, renunciant al capitalisme i a les seves pompes. Quina bogeria oi? El normal és

l'educació que han rebut els seus cosins Justin i Jackson veritables experts en videojocs violents, que desconeixen la Constitució nord-americana, que no saben que Nike és la deessa grega de victòria i que s'acomiaden fent un *datpelsac* .

És inoblidable l'escena on se celebra el *Dia de Noam Chomsky* i un dels fills, en Rellian, pregunta: Per què no podem celebrar el Nadal com la resta de la gent i sí en canvi la l'aniversari d'un filòsof? La resposta del pare és semblant a la que els donaríem des de Cinescola. I vosaltres, què diríeu?

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: *Captain Fantastic*

Director: Matt Ross

Guió: Matt Ross

Fotografia: Stéphane Fontaine

Producció: Declan Baldwin

Muntatge: Joseph Krings

Música: Alex Somers

País: Estats Units

Any: 2016

Durada: 118 minuts

Intèrprets: Viggo Mortensen (Ben); George Mackay (Bodevan); Samantha Isler (Kielyr); Annalise Basso (Vespyr); Nicholas Hamilton (Rellian); Shree Hamilton (Zaja); Charlie Shotwell (Nai); Trin Miller (Leslie); Kathryn Hahn (Harper); Steve Zahn (Dave); Frank Langella (Jack); Ann Dowd (Abigail).

Web: <https://www.bleeckerstreetmedia.com/captainfantastic>

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Parleu del personatge principal, en Ben, el pare; i de la seva evolució al llarg del film. A qui us recorda aquest personatge?
2. Com explicaríeu el ritual de la mort del cérvol per part del fill gran, en Bodevan?

3. En el transcurs del viatge en l'autobús familiar, la Kielyr diu que el llibre que està llegint, *Lolita*, és interessant. Els altres membres de la família li diuen que *interessant* és una paraula *il·legal*, una mala paraula que s'ha d'evitar. A continuació, la noia reacciona i explica de forma més concreta la seva opinió sobre el llibre. Per què creieu que li diuen que *interessant* és una paraula il·legal?
4. En una parada de l'autobús, una de les nenes petites, la Zaja li crida l'atenció l'obesitat de moltes de les persones que veu al seu voltant. Com ho interpreteu?
5. La família celebra el *Dia de Noam Chomsky* en comptes del Nadal. Qui és Noam Chomsky? Un dels fills, en Rellian, protesta i diu que per què no poden celebrar en Nadal com tothom. En Ben, el pare, li ve a respondre que prefereix celebrar l'aniversari d'un humanista que ha fet molt pels drets humans que no pas l'arribada d'un elf màgic fictici. Què en penseu vosaltres?
6. La Zaja pregunta constantment paraules que no entén al seu pare. Aquest li respon sense embuts, a diferència d'altres pares. Què us sembla? Per què altres pares i mares no ho fan? Vosaltres què faríeu?
7. Expliqueu el xoc que criteris que es produeix quan la família arriba a casa dels tiets, en Dave i l'Harper.
8. Què penseu de l'escena en què en Bodevan es declara a la noia del càmping? Què ens diu d'ell i de l'educació que ha rebut?
9. Opineu sobre l'entrada de la família al funeral de la mare i el discurs d'en Ben.
10. L'avi, el milionari i conservador Jack, opina que els nens i nenes estan desprotegits del món real. Esteu d'acord?
11. Com interpreteu que en el tram final de la pel·lícula en Ben digui que la seva forma de viure i d'educar ha estat un *bonic error*?
12. Comenteu les paraules d'en Rellian tot citant a Chomsky, en el moment que els nens i nenes apareixen per sorpresa de dins de l'autobús: *Si assumeixes que no hi ha esperança, estàs garantint que no n'hi hagi. Si assumeixes que existeix un instint de llibertat, que hi ha oportunitats de canviar les coses, llavors hi ha una possibilitat que puguis contribuir a fer un món millor.*
13. Valoreu les paraules que dirigeix el pare quan en Bodevan se'n va a Namíbia.
14. Escriviu una crítica de *Captain Fantastic*.

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. Us ha cridat l'atenció que en l'escena inicial de la cacera del cérvol no hi ha banda sonora? Per què creieu que el director va prendre aquesta decisió?
2. Podem dir que el film és una mena de *road-movie*. Expliqueu què és una *road-movie*.
3. Durant el sopar a casa dels tiets, la càmera ens va ensenyant primers plans dels comensals. Per què creieu que ho fa? Quina funció tenen els primers plans?
4. El film té una estructura lineal però en alguns moments apareixen *flash-backs*. Què ens expliquen aquests *flash-backs*?
5. Localitzeu una angulació de càmera nadir en l'escena en què la família aboca les cendres de la mare a un wàter. Quina seria l'angulació contrària? Quin nom té?

Consulteu aquest blog si teniu algun dubte:
<http://lenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

CANVIAR L'EDUCACIÓ. CANVIAR LA SOCIETAT.

(...) Demanar un sistema escolar formatiu, útil, suposa en el fons demanar un canvi radical de societat. Una societat que no vol homes i dones que pensin, que siguin crítics, que no tinguin por i vulguin ser lliures, una societat que vulgui això, no pot tenir un sistema educatiu que formi els joves en aquests valors.

Una societat repressiva i policíaca no pot tenir una escola lliure i crítica. Per això es diu que no es pot canviar l'escola sense canviar la societat.

Els capitalistes que tenen el poder el fan servir per controlar-nos i no permeten una educació que no estigui al seu servei i no compleixi el paper que a ells els interessa.

Malauradament per a ells el sistema escolar no és una bassa d'oli precisament. Constantment els crea problemes, els té obsessionats. Des de fa anys a tot arreu es parla de la crisi de l'educació. Intenten posar-li pegats, fan petites

reformes, compren a uns, reprimeixen uns altres. Però en el fons no solucionen res perquè el problema de veritat és que s'ha de canviar el sistema per a un altre. La qüestió és que els joves no accepten el que el sistema educatiu vol fer amb ells, ni les maneres que fa servir.

Per això el sistema educatiu és un punt dèbil del sistema capitalista. Es tracta d'un terreny on constantment entren en conflicte els plans dels de dalt amb els desitjos i la rebel·lia dels de baix.

Per a tot això, quan es lluita per canviar algun aspecte del sistema educatiu (per petit que sigui) es lluita directament contra aquest tipus de societat.

Quan en una escola, en un institut vosaltres aconsegiu modificar les normes, el funcionament, els continguts, etc., esteu provocant un canvi general de la societat.

Els professors i els alumnes haurien de treballar junts per promoure aquests canvis.

Els professors encara que tinguin poder sobre vosaltres, tampoc tenen el poder. La lluita del professorat i de l'alumnat no ha de ser contradictòria, sinó complementària i en molts casos en comú.

Per canviar i transformar el món cal actuar. Cadascú actua on és i amb els mitjans que té. Però tots els que volem canviar aquesta societat estem lluitant per la mateixa cosa.

El libro rojo del cole.(1979) Editorial Nuestra Cultura. Madrid. Pàgs. 175-177. Traducció de Cinescola.

Activitat

Llegiu aquest fragment de manifest redactat durant els anys de la Transició espanyola i debateu-ne el contingut.

EDUCAR EN CASA

Adriana y Antonio son homeschoolers. Educan a su hijo Diógenes, de ocho años, en casa. Creen que la educación no es una ciencia exacta. "No está claro si se aprende mejor con disciplina o con flexibilidad, los griegos ya debatían sobre ello y han pasado más de 2.000 años y no se ha llegado a ninguna conclusión", opina el padre del niño, Antonio Soria, de 43 años y ex profesor de Filosofía de Secundaria. Viven en el centro de Madrid y su hijo no aprende matemáticas con libros de texto. No siguen ninguna metodología específica. Dejan que sea Dío, como al chico le gusta que le llamen, quien se interese por los temas y pregunte. Entonces ellos se documentan para contestar, le llevan a museos, leen libros o ven documentales. Internet es su mayor fuente de conocimiento.

En España todas las familias están obligadas por ley a escolarizar a sus hijos desde los seis hasta los 16 años. Educar en casa es una opción que no está regulada y que puede ser motivo de denuncia. Por eso, no existe un registro oficial de *homeschoolers*, pero los expertos calculan que hay unas 4.000 familias. "Hay pocos casos de familias a las que un tribunal haya obligado a escolarizar a sus hijos. La mayoría de denuncias se archivan una vez que la Fiscalía comprueba que no hay abandono", señala Carlos Cabo, profesor de la Universidad de Oviedo y autor de la primera tesis doctoral sobre *homeschooling* en España.

Según la investigación publicada en 2012 por Cabo, la mayoría de familias viven en la clandestinidad por miedo a posibles denuncias. En 2010 el Tribunal Constitucional se posicionó a favor de una sentencia que obligaba a dos familias de Málaga a escolarizar a sus hijos y resolvió que "la facultad de los padres de elegir para sus hijos una educación ajena al sistema de escolarización obligatoria por motivos de orden pedagógico no está comprendida en ninguna de las libertades constitucionales".

Los procesos judiciales, señala Cabo en su tesis, suelen comenzar con una denuncia de los centros educativos -en el caso de que el menor haya sido desescolarizado-, de los servicios sociales, de vecinos o incluso de familiares cercanos. "Cuando se comprueba que los menores no están desatendidos, el caso se suele archivar. Hay ocasiones en las que la Fiscalía entiende que hay infracción de ley y el caso pasa a los Tribunales, que suelen fallar a favor de quienes educan en casa", señala Cabo. En países como Reino Unido, Francia, Noruega, Estados Unidos o Canadá es legal educar en casa.

Con ese escenario, hay familias como la de Adriana y Antonio que no quieren esconderse. "La escuela atrofia los intereses que surgen durante la infancia, se pierden las ganas de aprender porque no hay factor sorpresa", cuenta Adriana, de 41 años. Ella no terminó la carrera de Psicología y desde hace años se dedica, junto a Antonio, a la venta de productos por internet. Son autónomos y trabajan en casa.

Es una mañana de jueves, es festivo, pero no para ellos. Dío lee sus cómics de Tintín y avanza en su nuevo proyecto: un videojuego hecho de papel. Dice que de mayor quiere montar una empresa de videojuegos. A sus padres no les preocupa su futuro laboral, tienen "plena confianza" en las capacidades de su hijo y creen que si quiere acceder a la Universidad sabrá cómo hacerlo. Dío toca el piano, va a clases de teatro y se reúne con otros niños *homeschoolers* en pueblos de la sierra de Madrid. "Seguir horarios y cumplir mandatos no te prepara mejor para la vida", apunta Antonio. "La responsabilidad se adquiere con la libertad", añade. Su hijo decidió voluntariamente dejar de ver la televisión porque le aburría. Durante un año y medio, sus padres le dejaron verla tantas horas como quiso.

El perfil mayoritario de las familias *homeschoolers* tiene estudios superiores. En la investigación de Cabo, en la que entrevistó a 114 familias, el 56% de ellas aseguraron tener estudios universitarios. "Lo hacen por razones pedagógicas. Apuestan por una educación personalizada, aunque es cierto que no todo el

mundo está dispuesto a dedicar tanto tiempo a sus hijos o simplemente no se lo puede permitir", indica Cabo. El 23% de los padres aseguraron ser autónomos, el 13% funcionarios y un 7% asalariados.

"Antes era un tipo de vida que escogían los hippies, pero ahora está mucho más extendido, en parte, como consecuencia de los problemas a los que la escuela no sabe responder como el bullying", opina Mariano Fernández Enguita, catedrático de Sociología de la **Universidad Complutense** y autor del libro *La educación en la Encrucijada*. Aún así, defiende que el colegio es "la mejor opción" para un niño puesto que enseña a vivir en sociedad y supera las limitaciones de la familia. Crea personas autónomas. "Una escuela es más pública que una familia. Si algo funciona mal se detecta antes. Los malos tratos familiares se suelen conocer a través del colegio", añade.

Maite, que prefiere no dar su nombre real, educa a sus dos hijos en su casa en un pueblo de 7.000 habitantes del País Vasco. Critica que la escuela pública no respeta los diferentes ritmos de los niños, ni sus inquietudes, y que "todos aprenden lo mismo al mismo tiempo". Ella y su marido tienen un negocio de venta de antigüedades, son autónomos. "En el sistema educativo siempre se puede entrar, lo complicado es salir", apunta. Un niño que no ha acudido a la escuela puede presentarse por libre a las pruebas de la ESO cuando cumple 18 años y con 21 a las de Bachillerato. A partir de ahí, puede realizar la selectividad y acceder a la Universidad.

"El mercado laboral no me preocupa, está en permanente cambio. A los de mi generación (tiene 41 años) la carrera nos iba a salvar la vida, y yo jamás he ejercido", cuenta. En su casa tampoco se usan libros de texto, pero ella sí sigue una guía de contenidos para que sus hijos aprendan lo mismo que los otros chicos de su edad. Además de acudir a la biblioteca y utilizar contenidos de internet, especialmente de YouTube, el recurso "más importante" es la gente de alrededor. "Conocimos a un astrónomo retirado y se ha convertido en una fuente de conocimiento inigualable para mis hijos", cuenta. En el pueblo, los vecinos ya no les juzgan ni les miran con extrañeza, pero prefieren mantenerse en el anonimato para evitar posibles problemas con la justicia.

Otra de las máximas expertas en España sobre *homeschooling* es Madalen Goiria, autora de la tesis doctoral *La opción de educar en casa* (Tirant, 2014) y profesora de Derecho Civil en la **Universidad del País Vasco**. "Lo que más les preocupa a los padres es la socialización de sus hijos, la reincorporación a la escuela, el acceso a los estudios superiores o los pasos que deban dar si reciben una notificación de los servicios sociales", explica.

En su investigación deja claro entre las cerca de 4.000 familias que educan a sus hijos en casa, destacan dos motivos fundamentales. La inadaptación de los niños a la escuela y los problemas de bullying y la disconformidad con las pedagogías. "Muchos lo hacen para evitar que sus hijos sufran, los ven infelices. Otros ven el sistema público demasiado centrado en la memorística y la autoridad, se sienten excluidos del proceso de aprendizaje", detalla Goiria, que cree que se trata de un modelo caduco.

"El sistema no responde a las necesidades del 100% de los alumnos y no existen mecanismos eficaces para salvar a los que se quedan colgados", dice en referencia al 19% de jóvenes entre 18 y 24 años que abandonaron prematuramente el sistema educativo habiendo completado como mucho el primer ciclo de la ESO, según datos de *Eurostat* de 2017, y que sitúan a España como el segundo país en fracaso escolar por detrás de Malta.

Goiria hace una reflexión: Si el Estado no interfiere en el control de la alimentación en los hogares, ¿por qué debe hacerlo con la educación? "El Gobierno no controla la planificación nutritiva de la familia, da por hecho que lo harán bien, y muchas enfermedades derivan de una mala alimentación", apunta. "¿Por qué no nos parece normal que los progenitores quieran dedicar gran parte de su tiempo a enseñar y educar a sus hijos?", lanza. "España ya no es una sociedad analfabeta", zanja.

Ana Torres Menárguez (2017) "Familias que se rebelan contra el sistema y educant a sus hijos en casa" 16-10-2017. *El País*.

Activitats

1. Quins motius s'addueixen per ensenyar els nens i nenes a casa?
2. Què en penseu que no existeixi el dret a educar sense haver d'anar a l'escola?
3. Quins aspectes positius penseu que té compartir les hores d'aprenentatge amb altres companys?

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir:

1. La crisi del sistema educatiu.
2. El *homeschooling* o l'educació a casa: Pros i contres.
3. Noam Chomsky.
4. La visió convencional de la mort.
5. L'anàlisi crítica de la societat capitalista.
6. Les formes alternatives de vida.
7. Treballar per transformar el sistema o aïllar-se?
8. La contribució del cinema en el debat educatiu.

Objectius formatius

1. Reflexionar sobre l'educació exclusivament centrada en l'àmbit familiar.
2. Valorar críticament el sistema educatiu convencional.
3. Aproximar-nos a postures crítiques respecte al sistema dominant.

4. Observar formes de vida alternativa i valorar-ne els seus avantatges i inconvenients.
5. Debatre sobre postures crítiques pel que fa al dol i a la mort d'éssers estimats.
6. Analitzar la importància de les utopies.
7. Aproximar-nos a l'estudi, a la crítica i l'anàlisi d'obres cinematogràfiques.

Criteris d'avaluació

1. Visionat atent, correcte i respectuós del film.
2. Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge i tècniques audiovisuals de forma reflexiva i interessada.
3. Capacitat per relacionar i entendre les diferents temàtiques plantejades en el film.
4. Identificar els temes i subtemes del film.
5. Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
6. Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
7. Expressió escrita i oral correcta de les activitats proposades.